

Molenmaker Bart Nieuwenhuijs: “Een droom is uitgekomen”

Unieke hennepklopper De Paauw verrijst in Nauerna

In het Noord-Hollandse Nauerna wordt op 7 september De Paauw, de enige hennepklopper in Nederland, officieel in bedrijf gesteld. “Ik heb er altijd van gedroomd om zelf een molen te bouwen en met de reconstructie van De Paauw is die droom uitgekomen”, zegt Bart Nieuwenhuijs, de molenmaker die dit enorme karwei heeft uitgevoerd. “Ik ben dan ook eigenaar Stichting Zaanse Pakhuizen dankbaar dat zij mij het vertrouwen gaf om dat te mogen doen. Daarom, niet teveel ‘ik’ in het artikel, hoor, want er hebben veel meer mensen meegeholpen om dit unieke project te realiseren.”

TEKST: ED VAN GERVEN

Bart Nieuwenhuijs en de herbouwde De Paauw (Foto: Wim Giebels)

Het gesprek met de 39-jarige molenmaker uit Westzaan vindt begin juli plaats in de eveneens gerestaureerde molenschuur, die met de molen een complex vormt. Terwijl de bescheiden en tegelijkertijd zeer gedreven Nieuwenhuijs praat, zijn op de achter- en soms op de voorgrond, timmer-, zaag- en boorgeluiden te horen van de laatste werkzaamheden.

Het begon allemaal in 2008 met de historische molenschuur. “Ik kende de schuur al jaren en wist van het bestaan van de molen, die al lang was verdwenen. Ik wist ook van de grote historische betekenis, ook al had ik hem nog nooit van binnen gezien omdat de huurder niemand binnenliet.” Na zijn overlijden in 2008 gaf de familie hem toegang. Enthousiast: “Er zit een blokmaalderswoning in en dat is uniek in ons land (de blokmaaijder was de meesterknecht in een oliemolen. Hij bediende het ‘naslag’ en controleerde het eindproduct, red.) Voor het verkrijgen van de provinciale

“Problemen die ik onderweg tijdens het werk tegenkom probeer ik zelf op te lossen.”

In de vervallen molenschuur waren in de loop der jaren enorme stapels rotzooi ontstaan.
(Foto: Alfons van Schijndel)

monumentenstatus en daarmee subsidies bleek dit gegeven uiteindelijk essentieel."

SLOOP

Nieuwenhuijs wist dat de gemeente Zaanstad plannen had om de schuur te slopen en op dat terrein drie woningen te bouwen. Hij informeerde de Stichting Zaanse Pakhuizen, die zich onder meer inzet voor het behoud van deze bouwwerken, en de stichting lukte het - na heel lang getouwtrek - de schuur in eigendom te krijgen. Vervolgens gaf de stichting hem opdracht om de schuur te restaureren en - indien dat mogelijk zou worden - de molen te herbouwen. "Ik was natuurlijk zeer vereerd dat ik dat vertrouwen kreeg." Het was inmid-

dels 2011. "We gingen meteen aan de slag. Een van de eerste dingen die moesten gebeuren was het opruimen van de enorme rotzooi die in, onder en naast de schuur was opgeslagen. Er lag van alles, je kunt het zo gek niet bedenken. We plaatsten een oproep voor vrijwilligers om ons te helpen en daar kwamen heel veel mensen op af. Ook gemeente-ambtenaren en zelfs een wethouder staken de handen uit de mouwen". Lachend: "Kennelijk dachten ze: 'als die mafketels er zoveel energie in steken, dan moet het wel iets betekenen!'"

'DOOFPOT'

Nieuwenhuijs was ervan uitgegaan dat het een 17de-eeuwse schuur zou zijn,

maar al snel werd ontdekt dat het om een schuur ging die rond 1850 was herbouwd.

Er werd overigens niet alleen in en rond de schuur flink 'handwerk' verricht. Op 'administratief' terrein lukte het de stichting om via bestemmingsplanaanpassingen ook de molen te laten terugkeren. In eerste instantie als een 'doofpot', dus zonder gevlucht en gaande werk.

Er was niet veel geld, dus er moest 'economisch verantwoord' worden gehandeld. Nieuwenhuijs kreeg een tip dat er in Duitsland een korenmolen werd gesloopt die 'qua contouren' leek op de originele oliemolen De Paauw. Wat volgde was een staaltje 'Nieuwenhuijs-gedrevenheid' ten top: "Ik heb die molen op persoonlijke titel gekocht, we zijn erheen gegaan, demonteerden hem en brachten de onderdelen naar mijn werkplaats".

In die periode kreeg de stichting een onverwachte meevaller van € 600.000 dankzij - kort gezegd - een van de afspraken in een compensatie-overeenkomst tussen de gemeente, provincie en een nabijgelegen afvalverwerkingsbedrijf dat de stortplaats wilde uitbreiden.

DE HAAN

Het werd nu mogelijk om een molen met kap en wieken te bouwen, en daar bleek de Duitse molen minder geschikt voor. Langs de A7 in de omgeving van Abbekerk stond al enige tijd het achtkant van De Haan opgesteld. De eigenaar had het plan hem te completeren en onderdeel te maken van een restaurant. Dit plan was afgeblazen en nadat Nieuwenhuijs het achtkant had laten opmeten bleek dat het veel gelijkenis vertoonde met De Paauw. "Na veel onderhandelen kwamen we tot afspraken over de prijs én de aflevering", vertelt Nieuwenhuijs. „De molen werd niet uit elkaar gehaald maar ging in zijn geheel op transport van zijn plek langs de A7 naar Nauerna en werd op 4 december 2015 in afwachting van de fundering op een terrein naast de schuur gezet." (zie *Molens 121*).

GELUK

Het geluk bleef de initiatiefnemers toelachen. Want al snel nadat duidelijk

Bart Nieuwenhuijs: "Ik kreeg ruimte om initiatief te nemen en de vrijheid zelf beslissingen te nemen."
(Foto: Wim Giebels)

Bart Nieuwenhuijs aan het werk tijdens de restauratie van de molenshuur en de molen.
(Foto's: Alfons van Schijndel, compilatie Wim Giebels)

Op 16 juni 2017 werden de roeden van De Paauw gestoken. (Foto: Alfons van Schijndel)

werd dat er een molen zonder binnenwerk gebouwd kon worden ontstond de kans om ook een volwaardige molen te realiseren. Het Krijt Hulpfonds uit Limmen (o.m. actief op de terrein van welzijnswerk) nodigde o.a. de stichting uit een project in te dienen. Dat werd de bouw van het gaande werk van De Paauw en het fonds honoreerde de aanvraag.

Blijdschap alom, maar wat moest De Paauw nu worden, elektriciteitsopwekker, korenmolen, oliemolen of hennepklopper?

De oorspronkelijke De Paauw was een oliemolen. De beslissing om in plaats van een oliemolen een hennepklopper te maken werd in mei 2016 genomen (zie kader). Nieuwenhuijs had daarmee wel een probleem. Niet alleen had hij nog nooit een molen gebouwd, nu het om een hennepklopper ging kon hij ook nergens 'de kunst afkijken'. In Nederland stond immers geen hennepklopper. Dat betekende (archief) onderzoek om er een te kunnen bouwen: "Uitzoekwerk vind ik leuk. Ik ben de archieven ingedoken. Tegenwoordig is er veel 'online' te vinden, dus dat scheelde tijd. Ook het Groot Volkomen Moolenboek bevatte allerlei nuttige informatie. Voor mij was die voorbereiding voldoende. Ik ben iemand van de praktijk. Problemen die ik onderweg tijdens het werk tegenkom, probeer ik

HENNEPKLOPPER

Met een hennepklopper worden de stengels van hennep 'gebeukt'. Het product dat ontstaat is de grondstof van zeildoek. In de Zaanstreek - met name in Krommenie en Assendelft - vormde de zeildoekweverij eeuwenlang een belangrijke bedrijfstak, regionaal en nationaal. Zeilen werden vooral gemaakt voor de florierende scheepsbouw in de 17de tot eind 19de eeuw in de Zaanstreek en Amsterdam. Mede om deze reden werd besloten om De Paauw niet te laten terugkeren in zijn feitelijk historische functie van oliemolen, maar als hennepklopper. De keuze kan worden gezien als een eerbetoon aan de vele exemplaren die in de Zaanstreek hebben gestaan en een grote bijdrage hebben geleverd aan de economische voorspoed van deze regio.

zelf op te lossen. Daar leer je het meest van, is mijn ervaring."

TECHNIEK

Op zichzelf is er volgens hem technisch gezien niet veel verschil tussen het gaande werk van een oliemolen en een hennepklopper. "Verwarrend voor mij was in het begin de vraag waarom het beuken of stampen van de hennep plaatsvindt op de eerste verdieping, terwijl bij de oliemolen het 'slagwerk' zich op de begane grond bevindt. Later begreep ik dat dit met de stofontwikkeling te maken had. Bij het beuken van de hennepstengels komt veel houtstof vrij en om die snel via een luchtstroom naar buiten af te voeren is 'één hoog' beter dan de begane grond."

VOLDOENING

Nu de molen (bijna) klaar is, is de voldoening groot. En die wordt zichtbaar als Nieuwenhuijs wordt gevraagd wat dit project voor hem persoonlijk betekent. Er verschijnt een – uiteraard bescheiden – trotse glimlach op zijn gezicht: "Het is een prachtige molen geworden. Voor mij is een droom uitgekomen, de stichting gaf mij het vertrouwen en ik kreeg ruimte om initiatief te nemen en de vrijheid zelf beslissingen te nemen. Dan voel ik mij thuis. Maar", zo voegt hij er nadrukkelijk aan toe, "zonder de steun van Vereniging De Zaanse Molen en vooral de vele vrijwilligers die mij hebben geholpen, had ik het nooit voor elkaar gekregen."